

Gelijkheidsideaal

Voor het tweede punt verwacht ik weinig sympathie, maar ik wil het toch maken. Ik heb er al op gewezen, dat ons naar boven georiënteerd gelijkheidsideaal geleid heeft tot verbijsterende consumptie, dank zij generalisering van een actieve, naar buiten gerichte levenshouding.'

'Ons gelijkheidsideaal is naar boven georiënteerd. We maken de kinderen wijs, dat elke soldaat de maarschalks-staf in zijn ransel heeft en in de Verenigde Staten, dat elke jongen president kan worden. Als wij van die onoprechtheid en op het ego (= ik) gerichte behoefte aan achiement (= prestatie) eens wat afstand namen, zou althans een deel der bevolking in eenvoudigheid kunnen leven, het besturen en regelen overlatend aan de ambitieuzen, de managers, die vanwege hun zorgen en moeite best iets meer mogen hebben dan een ander.

Dwang

U verwijt mij dat dit zeer ondemocratische gedachten zijn, omdat u meent, dat democratie identiek is met zo volledig mogelijke gelijkheid. Ik stel daar tegenover dat gelijkheids-

dwang een ongewenste beperking is van de vrijheid zichzelf te mogen zijn en dat enige erkenning van verschillen het sociaal klimaat aanmerkelijk milder zou maken en tegelijk velen in staat zou stellen tot een op de kleine lokale samenleving gericht bestaan en daarmee de grond leggen voor de mogelijkheid een inderdaad soberder leven te leiden.

Dat is bepaald nodig, want versobering zal ook moeten inhouden: afstoten van produktie naar de ontwikkelingslanden, tegelijk met de thuisreis van gastarbeider. Gelijkheid met ontwikkelingslanden zal uiteindelijk niet moeten komen – en zonder collectieve zelfmoord ook niet kunnen komen – van de export van onze huidige levenshouding, maar van inperking van onze produktie en consumptie.'

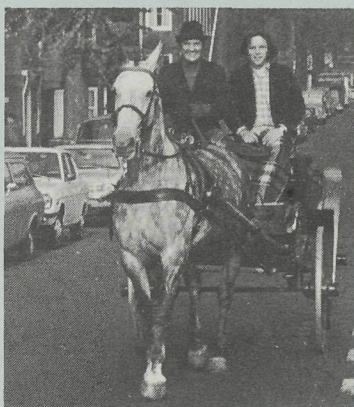
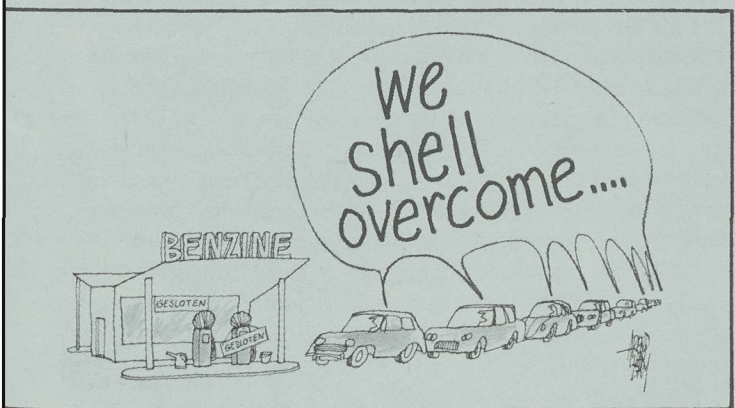
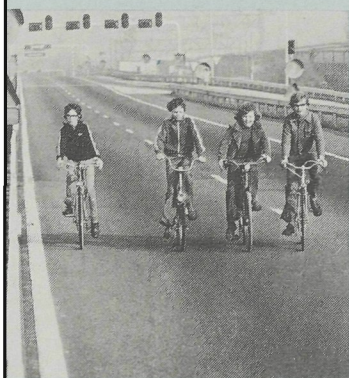
Versobering buiten denkkader economen

Prof. dr. H. Linnemann: 'Het merkwaardige is, dat de economie zich eigenlijk zelden met vraagstukken van versobering heeft beziggehouden. Het gaat in de economie veel meer om het streven naar overvloed, naar luxe, naar verhoging van de welvaart in materiële zin. Een onderwerp als versobering staat eigenlijk een beetje buiten het denkkader van de economen.'

'Het is naar mijn mening wenselijk vier vormen van versobering te onderscheiden.

1. Allereerst is er versobering terwille van een betere verdeling van de welvaart in de eigen samenleving. Eigenlijk betekent dit alleen maar versobering voor een aantal mensen. Er zijn anderen die door de versobering van de meer

versobering

bevoorrechten zelf meer kunnen gaan consumeren. De inkomens- en consumptieverdelingen liggen, zelfs in een samenleving als die van ons, vrij ongelijk. Versobering van de meer welvarende mensen kan binnen een bepaalde samenleving bijdragen tot een betere verdeling. Ik noem dit punt, omdat, wanneer het nodig mocht zijn de economische groei stop te zetten, die verdeling des te belangrijker gaat worden.

Als ik het wat schetsmatig mag zeggen: in het verleden is het vaak zo geweest, dat regering, vakbonden of ondernemers steeds hebben gezegd tot de arbeiders: jullie zouden een hoger inkomen moeten hebben, en dat krijgen jullie ook, uit de economische groei. Als je nu zou moeten opteren voor een stabilisering van de economische welvaart en dus niet meer zou groeien, vervalt dit – toch wel een beetje een fop-argument, dat werd gebruikt om minder bevoorrechten koest te houden. De verdeling gaat des te belangrijker worden.'